

**KARTOTEKI HASEŁ WZORCOWYCH
– WYZWANIE CZY KONIECZNOŚĆ?
(NA PRZYKŁADZIE INTEGRACJI KHW Z NUKAT
W BIBLIOTECE PWSZ W TARNOWIE)**

*Authority Files – challenge or necessity?
(as illustrated by the case of the integration of authority files
with NUKAT in the library of the State Higher Vocational School
in Tarnów)*

Streszczenie

Celem artykułu jest próba zaprezentowania znaczenia stosowania w bibliotekach kartotek haseł wzorcowych. W opracowaniu poddano analizie proces integracji lokalnych kartotek wzorcowych z kartotekami centralnymi prowadzonymi przez Centrum NUKAT. Omówienia dokonano na przykładzie integracji kartotek w bibliotece uczelnianej Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie. W podsumowaniu skonfrontowano ewentualne trudności związane ze stosowaniem kartotek wzorcowych z wymiernymi korzyściami, które integracja kartotek może przynieść.

Słowa kluczowe: kartoteki wzorcowe, hasła wzorcowe, NUKAT, biblioteka

Abstract

The paper attempts to emphasise the significance of using authority files in libraries. In the study the process of integration of local authority files with central files run by the NUKAT Centre was analysed. The analysis was conducted on the basis of the integration of files in the library of the State Higher Vocational School in Tarnów. In the summary, an attempt was made to contrast any difficulties associated with the use of authority files with measurable benefits which such integration can bring.

Keywords: authority files, authority entries, NUKAT [National Universal Central Catalogue], library

1. Wstęp

Zagadnienie stosowania w katalogowaniu *kartotek haseł wzorcowych* (khw) w piśmiennictwie bibliotekoznawczym nie jest nowe, jednak wciąż nie doczekaliśmy się całościowego opracowania tego tematu w formie podręcznika czy monografii. Analiza stanu piśmiennictwa wykazała jedynie obecność pojedynczych artykułów w czasopismach branżowych lub opracowań dotyczących konkretnego systemu lub języka haseł przedmiotowych. Wśród nich najbardziej znaczącym wydaje się opracowanie Anny Paluszkiewicz dotyczące

stosowania khw w NUKAT (Narodowy Uniwersalny Katalog)¹. Autorka już pod koniec ubiegłego wieku propagowała kartoteki wzorcowe, które z czasem miały stać się fundamentem katalogu centralnego. Paluszkiewicz uważała, iż stosowanie przez wszystkie biblioteki tych samych hasel ujednoliconych ma duże znaczenie, a osiągnięcie takiego stanu jest możliwe poprzez wspomaganie katalogów lokalnych zasobami centralnych kartotek hasel wzorcowych. Twierdziła również, iż efektywne wyszukiwanie za pomocą hasel możliwe jest pod warunkiem, że są one ujednolicone według ściśle określonych zasad i poprawnie stosowane w rekordach bibliograficznych. W związku z powyższym, ujednolicanie hasel ma na celu zapewnienie jednoznacznej identyfikacji osoby, instytucji, dzieła lub serii. W ten sposób uzyskujemy adekwatność wyszukiwania eliminując tzw. szum informacyjny oraz kompletność, czyli gwarancję wyszukania opisów wszystkich poszukiwanych dokumentów znajdujących się w danej bazie [Paluszkiewicz, 1999, s.150].

Warto w tym miejscu, dla porządku rzeczy, przytoczyć za *Słownikiem encyklopedycznym informacji, języków i systemów informacyjno-wyszukiwawczych* definicję omawianego terminu:

Kartoteka Hasel Wzorcowych (KHW, kartoteka wzorcowa) – forma prezentacji języka opisu bibliograficznego i/lub języka informacyjno-wyszukiwawczego, oraz organizacji, kontroli ich poprawności i spójności w niektórych zautomatyzowanych systemach informacyjno-wyszukiwawczych [Bojar, 2002, s.113].

W zależności od tego, jakiego rodzaju jest hasło rekordu kartoteki hasel wzorcowych, wyróżnia się: kartoteki hasel osobowych i korporatywnych, kartoteki hasel dla tytułów ujednoliconych (w tym tytułów ujednoliconych serii) oraz kartoteki hasel opisu rzeczowego (przedmiotowe). Dwa pierwsze rodzaje kartotek często są łączone w jedną kartotekę, nazywaną kartoteką hasel wzorcowych formalnych [Bojar, 2002, s.113].

Poza realizacją roli standaryzującej oraz kontrolnej, w systemach wyszukiwawczych, jakimi bez wątpienia są katalogi biblioteczne, khw jest zbiorem gotowych do wykorzystania punktów dostępu do rekordów bibliograficznych, stanowiąc swego rodzaju klucze wyszukiwawcze. Stosowane w kartotekach wzorcowych odmiany hasła, czyli odsyłacze całkowite (tropy „zob.”), umożliwiają wyszukiwanie poprzez ściśle określoną formę hasła, a dzięki zawartej w khw informacji o związkach między hasłami (tropy „zob. też”) możliwe jest poszerzenie lub zawężanie obszaru poszukiwań. Przy czym budowana baza rekordów kartotekowych musi zachować cechy przynależne tego typu narzędziom, czyli: spójność wewnętrzną, komunikatywność oraz przejrzystość. Wszystkie te czynniki powodują, że wyszukiwanie w sieciowych katalogach, które stosują khw jest szybkie, precyzyjne i efektywne [Paluszkiewicz, 1999, s.150].

Nowym i ważnym zagadnieniem w obszarze kartotek hasel wzorcowych jest wprowadzenie przez Centrum NUKAT tzw. *rekordu uniwersalnego*, czyli hasła zintegrowanego. Proces uniwersalizacji hasel dotyczy przede wszystkim rekordów hasel osobowych, korporatywnych i tytułowych, które w opisie bibliograficznym mogą wystąpić w podwójnej funkcji – jako hasła formalne lub jako hasła przedmiotowe [Nasiłowska, 2004, s.218]. W celu uniknięcia dublowania tych hasel wprowadzono wspomniany rekord uniwersalny. Tym samym z kartoteki hasel przedmiotowych usuwane są sukcesywnie te hasła (lokowane w formacie MARC21 do pól 600, 610, 611), które mają swoje odpowiedniki w kartotece hasel formalnych. W praktyce, w trakcie wykonywania charakterystyki przedmiotowej dokumentu, gdy potrzebne będzie użycie hasła osobowego lub instytucjonalnego, zastosowane zostanie hasło o statusie uniwersalnym. Zmiana ta znacząco uporządkuje system hasel kartotekowych, ujednolici go oraz przyczyni się do zmniejszenia objętości CKHW.

¹ Pierwsze wydanie tego opracowania ukazało się w 1999 r., a wyd. 2 zmienione w 2009 r.

Kartoteki hasel wzorcowych mogą być przyjaznym i profesjonalnym narzędziem dla bibliotekarzy katalogujących dokumenty, którzy nie muszą już podejmować trudnych decyzji wyboru najwłaściwszej formy hasła formalnego lub przedmiotowego. Postępując tak, jak wskazuje im rekord khw i jest to postępowanie przyjęte dla wszystkich hasel wzorcowych, zarówno hasel opisu bibliograficznego, jak i przedmiotowych [Nasiłowska, 2004, s.215].

Warto podkreślić, że również międzynarodowe organizacje bibliotekarskie, w tym IFLA, zalecają korzystanie z kartotek wzorcowych², natomiast biblioteki narodowe takich krajów jak Francja czy USA wykorzystują je od dawna.

Historia rozwoju tego niezwykle ważnego narzędzia bibliograficznego, jakim jest kartoteka hasel wzorcowych, nie stanowi przedmiotu tego opracowania. Celem nadrzędnym jest zaprezentowanie jej roli i funkcji w katalogu bibliotecznym - na przykładzie integracji z NUKAT w bibliotece uczelnianej Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie.

2. Współpraca z NUKAT

Biblioteka PWSZ rozpoczęła współpracę z Narodowym Uniwersalnym Katalogiem Centralnym NUKAT we wrześniu 2007r., niedługo po zakupie oprogramowania bibliotecznego Patron. Inicjatywa ta była efektem rozpoznania Centralnego Katalogu jako bazy najwłaściwszej do kopiowania gotowych opisów bibliograficznych, która będąc efektem kooperacji największych bibliotek akademickich w Polsce, zapewniała wysoką jakość danych. Ponadto jasno została określona idea i funkcja katalogu NUKAT, a następnie sformułowana i propagowana w wielu dokumentach i opracowaniach³. Na podstawie m.in. tych opracowań można przedstawić kilka argumentów służących potrzebie utworzenia katalogu NUKAT:

- zapewnienie dostępu do informacji o zasobach polskich bibliotek, głównie naukowych,
- zainicjowanie i rozwijanie bazy będącej źródłem gotowych rekordów bibliograficznych,
- obniżenie kosztów i czasu pracy poprzez zastosowanie metody współkatalogowania,
- usprawnienie wypożyczeń międzybibliecznych.

Na początku biblioteka zdecydowała się na współpracę o charakterze biernym, polegającą na bezpłatnym, Nielimitowanym pobieraniu rekordów bibliograficznych z serwera NUKAT. Dzięki tej współpracy biblioteka pozyskała blisko 20 tysięcy rekordów bibliograficznych, których jakość gwarantuje zespół bibliotekarzy dziedzinowych i administratorów Centrum NUKAT. Każdy pobrany przez bibliotekę rekord z bazy NUKAT pozostawia w niej „śląd” w postaci siglum, czyli skrótu nadawanego instytucji przez Bibliotekę Narodową. Dzięki temu, przy pobraniu opisu bibliograficznego, w internetowym katalogu NUKAT, pojawia się nazwa biblioteki, która jest jednocześnie linkiem kierującym bezpośrednio do rekordu tego opisu w katalogu lokalnym biblioteki.

² Między innymi: *Guidelines for authority records and references*. 2001. 2nd ed. rev. by the IFLA Working Group on GARE Revision. München: K. G. Saur.

³ Por. m.in.: Burchard 2004; Padziński 2003; portal internetowy poświęcony NUKAT [www.nukat.edu.pl].

nukat Prosto do informacji
- katalog zbiorów polskich bibliotek naukowych

chówek Wyszukiwanie przez hasła Historia wyszukiwania Wyczyść wszystko

Szukaj [Wyszukiwanie zaawansowane](#)

Klangor / Urszula Kozioł.

Kozioł, Urszula (1931-).
Wróć do wyszukiwania

Dodatkowy autor Wydawnictwo Literackie. Wydawca
Adres wydawniczy Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2014.
Opis fizyczny 96, [3] s. ; 21 cm.
ISBN 9788308053218
Temat Poezja polska -- 1945-.

**JĘŚLI TEGO TYTUŁU NIE MA W TWOJEJ BIBLIOTECE,
ZAMÓW GO ZA POŚREDNICTWEM SWOJEJ WYPOŻYCZALNI MIĘDZYPBIBLIOTECZNEJ**

Biblioteki udostępniające ten dokument

Woj. dolnośląskie	Wrocław - Biblioteka Uniwersytecka
Woj. dolnośląskie	Wrocław - Zakład Narodowy im. Ossolińskich
Woj. kujawsko-pomorskie	Toruń - Biblioteka Uniwersytecka
Woj. kujawsko-pomorskie	Bydgoszcz - Biblioteka Główna Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego
Woj. lubelskie	Lublin - Biblioteka Główna Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej
Woj. lubelskie	Lublin - Biblioteka Uniwersytecka Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II
Woj. lubelskie	Lublin - Miejska Biblioteka Publiczna
Woj. lubelskie	Lublin - Wojewódzka Biblioteka Publiczna
Woj. łódzkie	Łódź - Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego
Woj. małopolskie	Kraków - Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego
Woj. małopolskie	Kraków - Biblioteka Jagiellońska i Biblioteka Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego
Woj. małopolskie	Kraków - Biblioteka Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej oraz Wydziału Zamięscowe
Woj. małopolskie	Tarnów - Biblioteka Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej
Woj. mazowieckie	Warszawa - Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy - Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego

Grafika 1. Ekran katalogu NUKAT [www.nukat.edu.pl]

Efekt ten jest jednym z ważniejszych atutów współpracy z NUKAT, gdyż taka informacja jest bardzo przydatna wypożyczalniom międzybibliotecznym i jednocześnie stanowi swoistą reklamę samej biblioteki.

Aktualnie w bibliotece PWSZ w Tarnowie trwają przygotowania do podjęcia współpracy czynnej, której oczekiwany skutkiem będzie możliwość umieszczania na serwerze NUKAT rekordów bibliograficznych opisujących pozycje z własnych zbiorów, a nieobecne w bazie NUKAT. Prace te powinny doprowadzić do całkowitego zrównania proporcji opisów kontrolowanych przez NUKAT w katalogu lokalnym. W chwili obecnej ta proporcja wciąż jest niekorzystna, gdyż szacuje się, że w bazie biblioteki funkcjonuje około 30-40 % opisów bibliograficznych nie posiadających numerów kontrolnych NUKAT.

Przez długi czas zmianę trybu współpracy uniemożliwiały problemy techniczne lokalnego oprogramowania bibliotecznego. Oprogramowanie to nie było w pełni dostosowane do współpracy, m.in. brakowało możliwości porównywania otrzymywanych danych oraz ich aktualizacji. Obecnie tych problemów nie ma, a ostatnim warunkiem przystąpienia do współpracy czynnej jest przeszkolenie pracowników w zakresie opracowywania rekordów bibliograficznych oraz rekordów hasel kartotek wzorcowych.

3. Integracja khw lokalnych z CKHW NUKAT

W grudniu 2014 roku w bibliotece rozpoczęto proces pełnej integracji z CKHW NUKAT wdrażając moduł kartotekowy oprogramowania Patron w wersji 4.3. Proces ten, przed uruchomieniem, wymagał dobrze zaplanowanej i wykonanej konwersji danych z dotychczasowej kartoteki wzorcowej lokalnej do nowego modułu. Przede wszystkim należało zdecydować, czy biblioteka będzie nadal stosować wiele języków hasel przedmiotowych (KABA, MeSH, JHPBN) w opracowaniu rzeczowym dokumentów. Ponieważ, jak wspomniano wy-

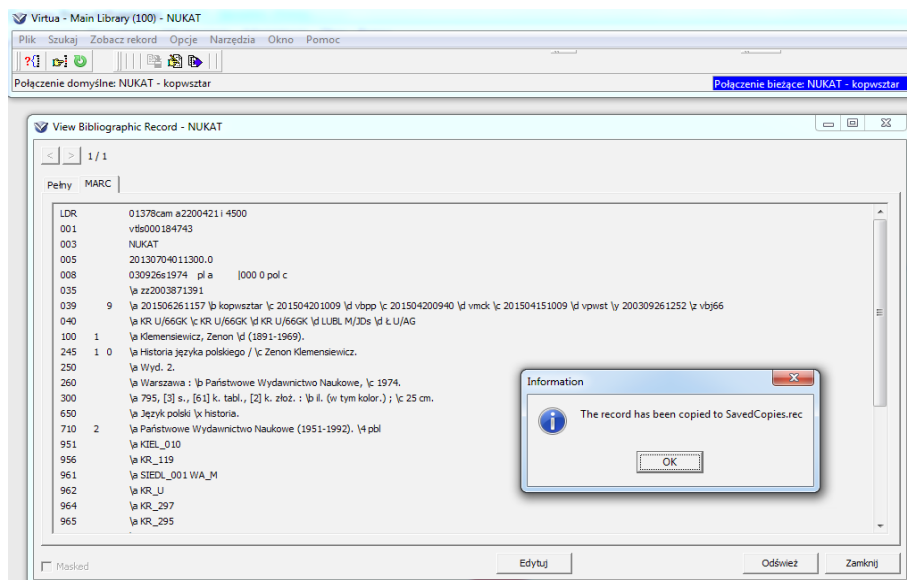
żej, biblioteka od wielu lat pobierała opisy z NUKAT, gdzie funkcjonują trzy wyżej wymienione języki, ustalono, iż ten stan rzeczy pozostanie bez zmian. Wymagało to jednak odpowiedniego przygotowania hasel przeznaczonych do konwersji. Trudność sprawiała zwłaszcza kartoteka hasel przedmiotowych, ponieważ zawierała jeden, wspólny wykaz hasel wszystkich języków. Realizując otrzymane zasady konwersji wyselekcjonowano i oznaczono hasła należące do poszczególnych języków. Pozostałe hasła nieznanego pochodzenia opisano jako „robocze” i przeznaczono do późniejszej identyfikacji.

Pomimo że konwersja kartotek była poprzedzona dwoma testami, wykonywanymi na instalacjach lokalnych, po wdrożeniu pojawiło się kilka błędów i problemów. Związane one były m.in. z niepoprawnym wyświetlaniem znaków przestankowych w hasłach, niewłaściwym wyświetlaniem i integracją z bazą hasel autorskich zawierających tytuły dzieł oraz niepoprawnym ładowaniem hasel serii wydawniczych. Problemy te były sukcesywnie naprawiane przez dostawcę oprogramowania, natomiast nad kilkoma postulatami zmierzającymi do ulepszenia funkcjonalności modułu prace jeszcze trwają.

Zakończenie konwersji i wdrożenie modułu kartotekowego pozwoliło rozwinąć współpracę z NUKAT w kierunku pełnej integracji, która w praktyce otwiera bezpośredni dostęp do Centralnej Kartoteki Hasel Wzorcowych, a przede wszystkim umożliwia codzienną aktualizację hasel oraz rekordów bibliograficznych.

Obecnie prace związane z pozyskiwaniem nowych rekordów bibliograficznych, przypisanych do nich hasel wzorcowych oraz codzienna aktualizacja tych danych przebiega w kilku etapach.

Pierwszy etap polega na wyszukaniu w katalogu NUKAT opisów bibliograficznych, które biblioteka zamierza wprowadzić do bazy lub tych, które posiada, ale nie są one jeszcze zintegrowane z NUKAT. Wyszukanie i pobranie takich rekordów umożliwia specjalne oprogramowanie (klient systemu Virtua) udostępniane bezpłatnie przez Centrum NUKAT bibliotekom współpracującym.

Grafika 2. Klient systemu Virtua z pobranym rekordem.

Pobrane w danym dniu rekordy bibliograficzne można od razu załadować do bazy lokalnej lub poczekać do następnego dnia na wystawienie przez NUKAT hasel wzorcowych do tych opisów. W bibliotece PWSZ w Tarnowie stosowana jest to drugie rozwiązanie, wychodzące naprzeciw zaleceniom producenta oprogramowania Patron. Wystawione przez NUKAT i dedykowane konkretnej bibliotece hasła wzorcowe są sformatowane w kilku plikach (w formacie wymiennym ISO 2709) i zgrupowane w zależności od rodzaju hasel i typu języka hasel przedmiotowych. Pobranie hasel do lokalnej kartoteki hasel wzorcowych to kolejny etap całego procesu. Import hasel wykonywany jest dzięki specjalnemu modułowi oprogramowania Patron, który umożliwia dodatkowo podgląd importowanych hasel oraz ich ewentualną selekcję. Możliwy jest również import z pominięciem niektórych danych (pól) zawartych w hasle z wykorzystaniem odpowiednich szablonów maskujących. Bardziej szczegółowy opis tego narzędzia zostanie przedstawiony przy okazji omawiania procesów aktualizacyjnych.

Na poniższym zrzucie ekranu (grafika 3) zaprezentowany został główny ekran lokalnej kartoteki hasel wzorcowych funkcjonującej w systemie bibliotecznym. W oknie centralnym programu widoczny jest fragment kartoteki hasel przedmiotowych KABA. Jeżeli biblioteka używa innego języka hasel przedmiotowych lub wielu języków nawigację pomiędzy nimi umożliwia lewy panel ekranu. Również za pomocą tego panelu możemy wybrać rodzaj kartoteki, rodzaj hasła oraz użyć różnych filtrów, służących selekcji hasel. Z analizy listy hasel w oknie centralnym oraz widocznej kolumny numerów kontrolnych wynika, że w kartotece lokalnej znajdują się wciąż hasła wzorcowe, które nie zawierają tego numeru, co oznacza, że jeszcze nie wszystkie hasła zostały zintegrowane z NUKAT. Prawy panel ekranu służy do podglądu pełnego rekordu danego hasła w formacie MARC21. Przyciski widoczne u dołu ekranu umożliwiają dodawanie nowego hasła, jego modyfikację oraz usunięcie. Tak skonstruowana kartoteka umożliwia bardzo precyzyjne zarządzanie hasłami.

Warte podkreślenia jest, iż kartoteka musi działać zgodnie z zasadami *relacyjności* hasel, co oznacza, że wszystkie zmiany i modyfikacje dokonywane na hasłach powinny być automatycznie przenoszone do opisów bibliograficznych. Zachowanie tej zasady gwarantuje, w efekcie, spójność danych w bazie oraz ich aktualność.

The screenshot displays the main interface of the local keyword catalog. On the left, there is a sidebar with filters for language (Język KH: KABA), filters (Wzorcowe, Rozwinięte, Odrzucone, Okreslniki, Forma), usability (Używalność), and synchronization (Wszystkie, Uniwersalność, Synchronizacja, Data importu / modyfikacji). The central panel shows a list of keywords under the heading 'międzyzeczki' with a search filter 'hasel : 53534'. The list includes keywords like 'Miedzyzeczki, Artur (1922-1996)', 'Miedzyzawodowe relacje', 'Miedzyzawodowe stosunki', and 'Miesien sercowy - choroby'. The right panel shows a MARC21 record for the selected keyword, including fields like LDR, 001, 003, 005, 008, 010, 040, 100, 400, 600, 670, 670, 670, 670, 670, 670, 690, and 980.

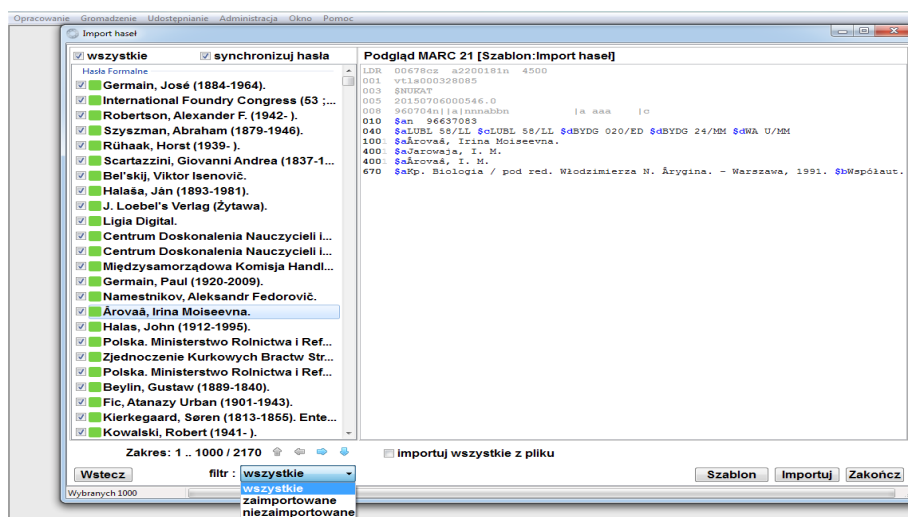
Hasło	Kontrolne
☒ Miedzyzeczki, Artur (1922-1996).	n 93126945
☒ Miedzyzawodowe relacje	
☒ Miedzyzawodowe stosunki	
☒ Miesien sercowy - choroby.	s 00080921
☒ Miesien sercowy - zawal - gimnastyka lecznicza - wydawnictwa popularne.	s 2009219853
☒ Miesien sercowy - zawal - leczenie.	
☒ Miesien sercowy - zawal - pacjenci - readaptacja - wydawnictwa popularne.	s 2009219854
☒ Miesien sercowy - zawal - rehabilitacja.	
☒ Miesien sercowy - zawal.	
☒ Miesowicz, M	
☒ Miesowicz, Marian (1907-1992).	n 97004889
☒ Miesnie - anatomia - podręczniki akademickie.	s 01378416
☒ Miesnie - anatomia.	s 02348193
☒ Miesnie - choroby - diagnostyka.	s 01341330
☒ Miesnie - choroby.	
☒ Miesnie - fizjologia - podręczniki akademickie.	s 2002153038
☒ Miesnie - fizjologia.	s 01151753
☒ Miesnie - modele	
☒ Miesnie - ruchliwość - podręczniki akademickie.	s 2009251737
☒ Miesnie - ruchy - fizjologia.	s 01344516
☒ Miesnie - ruchy.	s 01344517
☒ Miesnie - siła	
☒ Miesnie - skurcz.	s 2007250042
☒ Miesnie - urazy i rany - podręczniki.	sx2007454123
☒ Miesnie - urazy i rany.	sx2009081269
☒ Miesnie - właściwości mechaniczne.	s 02377456
☒ Miesnie.	
☒ Migacz, Antoni	
☒ Migon', Káistof	
☒ Migon', Krzysztof (1940-).	n 96400344

Grafika 3. Ekran główny lokalnej kartoteki hasel wzorcowych.

W trzecim etapie procesu należy dokonać importu do bazy lokalnej pobranych z serwera NUKAT opisów bibliograficznych. Działanie to realizowane jest w omawianym module w ramach opcji „import NUKAT”, która umożliwia najpierw podgląd pobranych rekordów, a następnie ich załadowanie do bazy. Podczas importu opisów bibliograficznych następuje automatyczny proces synchronizacji hasel wzorcowych zawartych w opisach z hasłami w kartotece hasel wzorcowych, który dokonuje się na podstawie zgodności etykiety oraz treści hasła. W przypadku hasel przedmiotowych zgodność musi dotyczyć również określonego języka hasel przedmiotowych.

Opisane wyżej trzy etapy pracy związane są wyłącznie z importem do bazy nowych opisów bibliograficznych. Kolejne etapy to proces aktualizacji zmodyfikowanych w Centrum NUKAT opisów i hasel kartotekowych, który powinien być wykonywany systematycznie – najlepiej codziennie. Mamy wtedy pewność, że nie tylko nasze hasła w kartotekach są aktualne, ale przede wszystkim powiązane z nimi i widoczne w katalogach biblioteki dane bibliograficzne.

Aktualizacji najlepiej dokonać za pomocą odpowiednich narzędzi zaimplementowanych w lokalnym systemie bibliotecznym. W programie Patron, od wersji 4.3, przygotowano takie rozwiązania, które pozwalają w dość prostych i przyjaznych interfejsach zrealizować aktualizację. W każdy dzień roboczy na serwerze NUKAT umieszczane są pliki aktualizacyjne, przeznaczone dla wszystkich bibliotek współpracujących. Pobranie tych danych na dysk lokalny najlepiej wykonać za pomocą protokołu FTP. W kolejnym kroku należy zrealizować import pobranych danych do lokalnej bazy. Systemowe narzędzie służące do tego celu zawiera dwa główne okna (zob. grafika 4). W pierwszym wyświetlana jest lista pobranych hasel wzorcowych, zgrupowanych według typów, czyli oddzielnie ułożone są hasła formalne, hasła uniwersalne, hasła serii i hasła przedmiotowe. Drugie okno oferuje pełny podgląd rekordu hasła, który uzyskujemy po jego podświetleniu (zaznaczeniu). Ponieważ z NUKAT otrzymujemy wszystkie zmodyfikowane w danym dniu hasła, czyli również te, których nie posiadamy w swojej kartotece, niezmiernie użyteczne są takie narzędzia lub filtry, które pozwalają dokonać ścisłej selekcji w tym zakresie. Na poniższym zrzucie ekranu, w dolnej jego części, pokazano filtr, który pozwala na wybór z całości zestawu hasel zaimportowanych lub niezaimportowanych. Wyboru pierwszego dokonujemy, gdy chcemy hasła zaktualizować, a drugiego, gdy importujemy nowe hasła.

Grafika 4. Narzędzie do importu i aktualizacji hasel wzorcowych

Należy podkreślić, że dla bezbłędnego nadpisywania haseł oraz synchronizacji rekordów w procesie aktualizacji niezbędne jest stosowanie w formacie MARC21 pola 035 (dla rekordu bibliograficznego) oraz pola 010 (dla rekordu hasła wzorcowego), które zawierają tzw. numer kontrolny. To on decyduje o tym, że nowa wersja ściśle zastępuje właściwy rekord w bazie lokalnej.

Do ostatniego etapu aktualizacji wykorzystujemy narzędzie, które umożliwia import nowych lub zmodyfikowanych opisów bibliograficznych. Widoczny na zrzucie ekranu interfejs (grafika 5) zawiera trzy okna, z których pierwsze, w górnej części ekranu, wyświetla listę zaimportowanych rekordów bibliograficznych. Listę możemy dowolnie sortować, np. w układzie autorskim lub tytułowym i filtrować, np. ze względu na typ dokumentu (wydawnictwa zwarte, czasopisma).

L. 10	Hasło	Tytuł	Ozn. Tomu	Miejsce Wyd.	Wydawnictwo	Rok wydania	Numer NUKAT	Numer PATRON
1		Przegląd Biblioteczny		Kraków	ZBP	1927	ee95400684	40609
2	Zakrzewski, Bogdan	Fredro i Fredrusie		Wrocław	Zakład Narodowy	1974	zz2004808968	3251
3	Wodziński, Cezary	Trans. Dostojewski. Rosja czy O. floz?		Gdańsk	"Słowo/Obraz	2005	zz2005868155	63824
4	Muratow, Paweł Paweł	Obrazy Włoch		Warszawa	Fundacja Zesz	2009	xx001367932	57530
5		Bibliografia Analityczna Bibliotekoznaw		[Warszawa]	BN Instytut Bib	1989-2010	ee95401642	59897
6	Kobza, Joanna	Zdrowie publiczne	Cz. 1	Katowice	Śląski Uniwers	2008	xx001293328	50594
7	Houfen, Michael	New directions, new opportunities		Warszawa	The British Co	2001	xx001293985	64592
8	Pieniążek, Agnieszka	Aniołowie NGO's i organizacje wyklucz		Rzeszów	Słownictwo	2013	xx003150870	71651
9	Bohdan, Anna	Podstawy prawne odnawialnych źródeł		Warszawa	Wydawnictwo	2015	xx003494972	71678
10	Wierciński, Hubert	Rak		Warszawa	Wydawnictwa	2015	xx003487781	71747

Grafika 5. Narzędzie do importu i aktualizacji rekordów bibliograficznych

W dolnym lewym oknie uzyskujemy podgląd rekordu NUKAT, a w prawym podgląd rekordu w bazie lokalnej. W sytuacji, gdy wykonujemy aktualizację, podgląd ułatwia nam ustalenie różnic i dokonanie ewentualnych korekt (za pomocą szablonów importu) przed załadowaniem opisów do bazy. W szablonie możemy np. zaznaczyć, które pola w bazie lokalnej będą chronione przed nadpisywaniem, a które nie będą w ogóle aktualizowane. Dzięki odpowiedniemu filtrowi system dokonuje selekcji i zaznacza do importu tylko te rekordy, które wymagają aktualizacji w bazie lokalnej. Dokładną identyfikację i powiązanie rekordów zmienionych i lokalnych zapewnia numer kontrolny NUKAT.

Podczas importu nowych opisów, podobnie jak podczas aktualizacji, zobaczymy na ekranie podgląd rekordów, ale ostatnia kolumna na tym wykazie – oznaczona jako „Numer Patron” będzie oczywiście pusta, do czasu aż rekordy nie zostaną załadowane do bazy.

Prace związane z aktualizacją rekordów bibliograficznych są ostatnim etapem działań związanych z importem danych z NUKAT w całym cyklu.

4. Podsumowanie

Każda biblioteka, która zastanawia się nad podjęciem wyzwania, jakim niewątpliwie jest rozpoczęcie współpracy z NUKAT, powinna przyrzeć się procesowi integracji i stosowaniu kartotek wzorcowych z dwóch stron, biorąc pod uwagę wszystkie argumenty za i przeciw. Analizując przedstawiony powyżej opis integracji można odnieść wrażenie, że wykonywanie systematycznej pracy związanej z pobieraniem opisów i haseł z NUKAT oraz ich aktualizacja są czynnościami złożonymi i czasochłonnymi. Wydaje się, że w dużej mierze jest to wniosek uprawniony, choć może z drobnym zastrzeżeniem, iż sprawność wykonania tych zadań zależy też od stopnia zautomatyzowania poszczególnych etapów w lokalnych systemach bibliotecznych. Optymistycznym jawi się fakt, że producenci oprogramowania stale rozwijają swoje systemy w kierunku poprawy ich użyteczności i efektywności, poprzez wprowadzanie nowych i nowoczesnych rozwiązań.

Rozpoczynając przygotowania do nawiązania współpracy z NUKAT oraz do stosowania i integracji kartotek z CKHW biblioteka może napotkać szereg problemów i trudności, z których jako najważniejsze należy wymienić:

- wyznaczenie i przeszkolenie pracownika, który będzie odpowiedzialny za współpracę i kontakty z NUKAT, co może generować, w zależności od wybranej formy współpracy, niewielkie koszty,
- do współpracy z NUKAT musi być dostosowany używany przez bibliotekę system komputerowy oferujący odpowiednie narzędzia do importu danych,
- rekordy bibliograficzne muszą być zapisane w formacie używanym przez NUKAT (aktualnie MARC21), a stosowane systemy kodowania znaków i zapisu danych umożliwiać operacje import - eksport,
- raz w roku współpracująca z NUKAT biblioteka jest zobowiązana opracować i wysłać określone dane do porównania ilości i zgodności pobranych rekordów.

Z drugiej strony warto być świadomym, że podjęcie decyzji o rozpoczęciu współpracy zapoczątkuje wieloma korzyściami:

- lokalna kartoteka haseł wzorcowych oraz dane bibliograficzne w katalogu będą na bieżąco aktualizowane,
- pobieranie danych z NUKAT zapewni bibliotecznym katalogom standaryzację opisu bibliograficznego oraz jego wysoką jakość, bibliotece natomiast podniesie prestiż w środowisku zawodowym,
- umieszczenie w sieci rozległej informacji o posiadanych dokumentach usprawni pracę wypożyczalni międzybibliotecznych,
- nazwa biblioteki umieszczona pod opisem skopiowanym z NUKAT stanie się jednocześnie promocją tej biblioteki w Internecie,
- dzięki współpracy z NUKAT biblioteka będzie informowana na bieżąco o wszelkich zmianach zachodzących w przepisach katalogowania i formatach danych w Polsce i na świecie.

Wspomniana powyżej decyzja powinna zapaść po analizie wszystkich wymienionych argumentów oraz samoocenie możliwości personalnych i technicznych biblioteki. Niewątpliwie początkowy okres współpracy może okazać się trudny i może generować szereg wątpliwości związanych z odczuciem angażowania większej ilości czasu dla całego procesu. Konsekwencją oraz świadomością celów nadrzędnych warto jednak próbować te trudności przezwyciężyć, by ostatecznie sprostać podjętemu wyzwaniu.

BIBLIOGRAFIA

- Bojar Bożenna (oprac.). 2002. *Słownik encyklopedyczny informacji, języków i systemów informacyjno-wyszukiwawczych*. Warszawa: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich.
- Burchard Maria. 2004. „Narodowy Uniwersalny Katalog Centralny NUKAT po dwóch latach pracy”. *Przegląd Biblioteczny* z.3/4.
- Głowacka Teresa. 1997. *Kartoteka wzorcowa języka KABA: stosowanie w katalogowaniu przedmiotowym*. Warszawa: Wydaw. SBP.
- Nasiłowska Maria. 2004. „Integracja kartotek hasel wzorcowych NUKAT”. *Przegląd Biblioteczny* z.3/4.
- Padziński Andrzej. 2003. *Narodowy Uniwersalny Katalog Centralny NUKAT*. Lublin: Ośrodek ABMK KUL. [Nadb. z: *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* tom 79 (2003)]
- Paluszkiewicz Anna. 2009. *Format MARC 21 rekordu kartoteki hasel wzorcowych: zastosowanie w Centralnej Kartotece Hasel Wzorcowych NUKAT*. Warszawa: Wydawnictwo SBP.
- Paluszkiewicz Anna, Lenartowicz Maria (red.). 1999. *Hasła osobowe, korporatywne i tytułowe: zasady sporządzania rekordów kartoteki hasel wzorcowych*. Warszawa: Wydawnictwo SBP.
- Paluszkiewicz Anna. 1999. „Rola Centralnej Kartoteki Hasel Wzorcowych”. *Przegląd Biblioteczny* z. 3.